

СТАНОВИЩЕ

ПО КОНКУРС ЗА ЗАЕМАНЕ НА АКАДЕМИЧНА ДЛЪЖНОСТ „ДОЦЕНТ“
ПО НАУЧНА ОБЛАСТ 2. ХУМАНИТАРНИ НАУКИ, ПРОФЕСИОНАЛНО НАПРАВЛЕНИЕ
2.1. ФИЛОЛОГИЯ (БЪЛГАРСКИ ЕЗИК –СИНТАКСИС И КОМПЮТЪРНА ЛИНГВИСТИКА),
ОБЯВЕН В ДВ, БРОЙ 64 ОТ 16.08.2016 Г.

Кандидат: **гл.ас. д-р Атанас Росенов Атанасов**

Автор на становището: **проф. д-р Йовка Великова Тишева**

Катедра по български език, ФСФ, СУ „Св. Климент Охридски“

ОБЩИ ПОЛОЖЕНИЯ И БИОГРАФИЧНИ ДАННИ

Конкурсът за заемане на академична длъжност „доцент“ по научна област 2. Хуманитарни науки, професионално направление 2.1. Филология (Български език – синтаксис и компютърна лингвистика) е обявен в „Държавен вестник“, бр. 64 и на интернет страницата на СУ „Св. Климент Охридски“ на 16 август 2016 г. Документи за участие в конкурса е подал един кандидат – гл.ас. д-р Атанас Росенов Атанасов. Той е завършил специалността „Българска филология“ в СУ „Св. Климент Охридски“ през 2000 г. В периода 2003 - 2006 г. е хоноруван асистент в Катедрата по български език, ФСФ, СУ. През 2006 г. след конкурс Ат. Атанасов е назначен за редовен асистент по български език в същата катедра. От 2008 г. е главен асистент.

В периода 2002 – 2006 г. Ат. Атанасов е редовен докторант към Катедрата по български език, ФСФ, СУ, по научната специалност 05.04.17 – Български език (синтаксис). Разработва докторска дисертация на тема «Безличните предикати в съвременния български език (Аргументна структура и компютърен модел на описание)». Тя е защитена през 2006 г. и Ат. Атанасов получава образователна степен «доктор». Така кандидатът отговаря на условията по чл. 24.(1) от Закона за развитие на академичния състав в Република България (ЗРАС), на чл. 53.(1) от Правилника за прилагането на ЗРАС и чл. 105.1.и 2. от Правилника за условията и реда за придобиване на научни степени и заемане на академични длъжности в СУ „Св. Климент Охридски“.

НАУЧНОИЗСЛЕДОВАТЕЛСКАТА И НАУЧНО-ПРИЛОЖНАТА ДЕЙНОСТ НА КАНДИДАТА. ОСНОВНИ ПРИНОСИ

За участие в конкурса за академичната длъжност „доцент“ гл.ас. д-р Атанас Атанасов е представил 10 публикации: една монография, една студия (в съавторство със Св. Коева, Р. Влахова, Р. Декова и П. Несторова) и 8 статии. Две от статиите са на английски език; две от статиите са в съавторство. Тъй като една от статиите – П.8. в списъка с публикациите, е под печат, тя не е обект на оценка при изготвяне на настоящото становище.

Прегледът на представените от Ат. Атанасов материали показва, че те като цяло не повтарят тематиката на публикациите, с които той е участвал по предходни процедури. Две от статиите – П.1 и П.2., са близки до темата на докторската дисертация на кандидата, поради което представената в тях информация не е решаваща за оформяне на окончателната оценка в становището.

Най-представителният труд, с който Ат. Атанасов участва в конкурса за академичната длъжност „доцент“, е монографията «Предложни фрази в предикативна позиция

(аргументна структура)», електронна публикация в *Littera et Lingua Series Dissertationes 10*, ISSN 1314-3352, <http://slav.uni-sofia.bg/naum/liliseries/diss/2016/10>. В тази работа са обобщени наблюденията на автора върху реализацията на предложните фрази в съвременния български език, както и научноприложната му дейност по имплементиране на средства за анотация и обработка на езикови данни. Избраната тема е актуална и значима не само поради обвързаността си с компютърната обработка на езика. Предлозите са трудни (и донякъде скучни) за описание, защото по традиция се разглеждат при частите на речта в морфологията, а там в сравнително малка степен може да се представи тяхната реализация на равнището на словосъчетанието или изречението. Описанията се усложняват и от факта, че има непоследователност в разбирането за предлозите – според традиционното морфологично описание на българския език те са непълнозначни/несамостоятелни/служебни думи; в описанията на синтактичната структура обаче предлозите са «издигнати» до равнището на лексикалните категории, наред с имената, глаголите и наречията. Подходът, предложен от Ат. Атанасов, за представяне на реализациите на предлозите и за структурно, функционално и семантично описание на предложните фрази развива и обогатява досегашните анализи с включването на надеждни и непротиворечиви параметри, които се прилагат последователно, по обща методика за всички разглеждани примери. Изследването е обективно и изводите са надеждни, защото се основават на богат и разнообразен изследователски корпус.

Конкретните научноизследователски цели на изследването са свързани с проучване на аргументната структура на предикатите, съставени от спомагателен глагол и предложна фраза с опора едносъставен предлог. В научноприложен план проучването е насочено към подобряването на автоматичния анализ на предложните фрази. Макар авторът да определя изследването си като изцяло емпирично, резултатите, до които достига, надхвърлят рамките на едно традиционно лингвистично описание или статистически анализ на честотността на езикови прояви. Изводите се основават на анализ на субкатегоризационните рамки на 388 синсета (групи от когнитивни синоними) от БулНет, избран като основа за изследването заради единното представяне на всички значения на предлозите в съвременния български език. Като илюстрация на конкретните значения, с които се реализират предложните фрази, са включени общо 1551 примера. За всяко от значенията в табличен вид се представят броя на аргументите, семантичните им роли според Граматиката на референцията и ролята и синтактичната им функция, последвано от пет примера, най-вече от Българския национален корпус. Представени са и възможностите за субституция на спомагателния глагол с пълнозначен, на цялото предикативно ядро с пълнозначен глагол, замяна на предложната фраза с наречие и за атрибутивна употреба на предложната фраза.

Специално за целите на проучването е създадена система за синтактична и семантична анотация с работно название SynTags, която позволява лингвистичните данни да се обработват в XML формат онлайн и офлайн. Тази система дава възможност за попълване и запазване на информацията, което по същество означава, че чрез нея могат да се създават синтактично и семантично анотирани езикови корпуси, да се представят аргументната структура на предикатите и техните семантични и синтактични рамки в XML файлове, при това без да е необходимо потребителят да владее XML или да има каквито и да е компютърни умения. Системата активно се използва като помощно средство в работата със студенти от ФСФ на СУ, изучаващи дисциплината «Синтаксис на съвременния български

книжовен език». Тя е имплементирана и в платформата за електронно обучение Ezik.bg (<http://www.ezik.bg/>).

Изводите, до които достига авторът в резултат от анализа на субкатегоризационните рамки на всяко от значенията на разглежданите предикати с предложни фрази, са подкрепени и от статистически данни за честотността на всяка от реализациите. Информацията е онагледена много добре чрез включените схеми и таблици. Ат. Атанасов посочва, че на базата на проучените данни се очертават 30 възможни типа реализации на семантичните роли, които предикатът приписва на аргументите си. Фактът, че голяма част от предлозите в някои от значенията си не могат да бъдат в предикативна позиция, според автора се свързва със специфичната съчетаемост на елементите (литералите от съответните когнитивни синонимни мрежи) само с имена или с пълнозначни глаголи. Тъй като предикатите, съставени от спомагателен глагол и предложна фраза, са от статични, най-често срещаните семантични роли са двете най-неутрални роли – тема и локатив. Докато при активни глаголни предикати очаквано е изразяването на максимално активния участник в ситуацията, а при преходните глаголи – на максимално пасивния, при предикатите с предложна фраза аргументните позиции се запълват с елементи, които стоят далеч от полюсите в семантичния континуум. В зависимост от броя на аргументите предикатите могат да се разделят на три основни типа. Най-многобройни са тези, при които има само външен аргумент (едноместни предикати). Двуместните предикати съдържат един вътрешен аргумент – непряко допълнение или обстоятелствено пояснение. Конструкциите без кодирана субектна позиция в аргументната структура са определени като безлични.

Най-същественят теоретичен принос в труда на Ат. Атанасов «Предложни фрази в предикативна позиция (аргументна структура)» е свързан с обогатяването на знанията за актуалното състояние на системата на предлозите в българския книжовен език. Представената подробна обективна информация за реализацията на предлозите, макар и основаваща се само на предикативната употреба на предложните фрази, е надеждна основа за бъдещи проучвания по темата. Като принос с научноприложна стойност бих посочила разработената система за синтактична и семантична анотация SynTags. Запозната съм с цялостната изследователска и преподавателска дейност на Ат. Атанасов. Той е един от създателите на мултимедийния корпус с данни за българската устна реч (<http://www.bgspeech.net>) и на платформата за електронно обучение Ezik.bg (<http://www.ezik.bg/>), затова към посочените приноси от монографията мога да добавя и два приложни приноса, свързани с разработването и апробирането на нови методи за синтактичен анализ и с разработване на електронни езикови ресурси.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Въз основа на представените научни трудове и съдържащите се в тях научни, научноприложни и приложни приноси намирам за основателно да предложа гл.ас. д-р Атанас Росенов Атанасов ДА ЗАЕМЕ академичната длъжност „доцент“ в научна област 2. Хуманитарни науки, професионално направление 2.1. Филология (Български език – синтаксис и компютърна лингвистика).

03.01.2017 г.

проф. д-р Йовка Тишева